

Elekes Emma (stinga) în „Electra“ de Euripide, Teatrul de Nord Satu Mare, secția maghiară

Inspirată, după cum stabilesc comentatorii, de Viețile paralele a lui Plutarh, operă atunci tradusă și larg răspândită în Anglia, ea și de Mizantropul lui Lucian din Samosata povestea nobilului atenian păstrează în versiunea lui Shakespeare datele sale de bază: bogatul Timon trăiește la Atena o viață de lux și petreceri, înconjurat de o ceată pestră de lingușitori, fălarnici, profitori. Sărăcit pe nesimțite, Timon e părăsit de toți, părăsește la rindu-i scirbit cetatea și se stabilește într-o văgăună. Găsirea unei comori nu-l clintește din hotărârea lui de a sfîrși singur, departe de oameni, departe de societatea ateniană dezagregată. Simplu — ea orice demonstrație păstrată în limitele sale stricte. Dacă ar fi să nesocotim partea a doua, înălțată prin relief pe care-l dobîndește caracterul lui Timon, piesa ar rămîne la un nivel pur ilustrativ. Dar Timon, în partea a doua, transformă vanitatea lui adine jignită, dezamăgirea, mizantropia, într-o furtunoasă diatribă împotriva corupției, minciunii, cămătăriei, lingușirii, a tuturor tarelor

care măcinau republica ateniană și deopotrivă societatea vremii lui Shakespeare.

Regizorul Mihail Raicu a optat pentru formula reprezentației aparent improvizate și, în acest scop, a recurs la transferul prologului din Henric al V-lea la reprezentația sa, prilej perfect de punere în situație și, în același timp, admirabilă lecție despre virtuțile teatrului. Mai departe, un cadru fix cărnua, prin adăugirea citorva elemente, îi vine ușor să sugereze dese schimbări ale locului de joc, ca și costumele moderne întregite de asemenea cu detalii stilizate care fac trimiterea la epocă sau la trăsătura dominantă a personajului (scenografia: François Pamfil), sprijină formula regizorală și ajută spectacolului să se dezvolte pe o mază certă, asigurându-i și cursivitatea.

Pe Timon îl joacă Ion Tifor. Actorul distinge net cele două stări ale personajului său și le subliniază și mai net. Nu lipsit de forță dramatică, dar insuficient de sublimat în suferință, pe care o traduce prea cu vehemență exterioară și prea firav clădită pe o adîncă revelație, pe o înțeleaptă înțelegere a lucrurilor, Ion Tifor ar fi avut de câștigat dacă își însușea și punctul de vedere ironic al autorului asupra personajului titular, nu rareori ridicol în credulitatea lui, sau, mai tirziu, în mizantropia lui excesivă. Celelalte numeroase personaje sînt interpretate de aceeași puțini actori în treceri succesive de la un rol la altul, egali în reușita lor și cred că echitabil e să-i înșirui așa cum o face caietul de sală: Violeta Berbiuc, Deda Graur, Petre Băcioiu, Alexandru Bălan, Constantin Dumitra, Ștefan Hagună, Virgil Müller, Romeo Mușeteanu, Constantin Delica, Cornel Frimu și Onuțiu Danciu.

ELECTRA

de Euripide

(secția maghiară)

Mă întreb, cu cîtă îndreptățire mai cerem teatrelor să reprezinte tragediile grece, exprimîndu-ne și anume preferințe, cînd nu s-a pornit încă la o traducere sistematizată și la o prezentare cu adevărat revelatoare a creației acestora. Starea (incontestabilă) de fapt sporește meritul

Teatrului de Nord, colectiv întotdeauna întreprinzător în explorarea valorilor universale și prezentarea lor publicului larg. *Electra* lui Euripide decurge din *Rugătoarele* lui Eschil și se presupune a fi fost scrisă după *Electra* lui Sofocle, în orice caz se distinge clar de aceasta din urmă printr-un punct de vedere nutrit de concepția tragicului grec format la școala lui Socrate și Anaxagora, îndepărtat de zei și apropiat oamenilor, cu o gândire neliniștită de întrebări și niciodată supusă concluziilor închise, implacabile, Socrată de mulți ca una din lucrările mai slabe ale lui Euripide. *Electra* își datorează această reputație, nu atât interpretării foarte personale a mitului, mai exact spus, a lipsei de interes pentru mit, căruia îi dă o structură realistă, cât mai cu seamă compoziției dezordonate a tragediei și a excesului de artificialitate. Dar se pierde — pe nedrept — din vedere caracterul politic al concepției sale, mai accentuat decât la contemporanul său Sofocle, așa cum rezultă din introducerea piesei, situarea lui pe poziții distinct democratice, alături de cei oprimați și împotriva privilegiatilor cetății. Incadrarea socială fără echivoc a personajelor, dezvoltarea în imaginea scenică a stratificării sociale și drept urmare explicarea conflictului tragediei din acest unghi de vedere, sporesc meritul reprezentației sătmărene. *Electra*, soția truditore a plugarului Auturges, îndemnându-și fratele să răzbune moartea lui Agamemnon tatăl lor, săvârșește împreună cu Oreste nu un act de răzbunare, sau nu numai atât, ci și un act de dreptate socială — Egist și Clitemnestra fiind și tiranii cetății. Spectacolul, făcîși și limpede în înțelesurile sale, ar fi dobîndit și mai multă forță de expresie, dacă regizorul Kovacs Ferenc și-ar fi strunit mai sever fan-tezia și, lucru neobișnuit la el, nu ar fi dezvoltat pînă la limitele jocului gratuit rolul corului. Fascinat însă de posibilitățile desenului scenic, Kovacs Ferenc l-a utilizat excesiv, tulburînd limpezimea pură a suflului tragic. În *Electra*, Elekes Emma e inegală. Are momente de autentic dramatism întreținute de altele în care forța tragică nu o ajută în suficientă măsură. Sigur că ar fi izbutit mai mult dacă încerca să apropie personajul de datele sale omenești limitate, decât să ambigioneze virtuozități care nu alcătuiesc suma înșirurilor sale personale, de altfel deosebite. Admirabil mi s-a părut Oreste în interpretarea lui Csiky Andras, un Oreste lucid, înțelesut și echilibrat căruia interpretul i-a temperat elanurile prin pauze savant punctate. Foarte bun într-o compoziție minuțios alcătuită a fost Acs Alajos și, dintr-o distribuție numeroasă, bine omogenizată de regizor, mai trebuie menționați Török Toth, Pall Miklos și Soos Angela. Frumoase costume, dar într-un decor neutru, semnează Szatmari Agnes.

Virgil Munteanu

Teatrul „Victor Ion Popa” din Bîrlad

FERMA DANGAARD

de Martin Andersen-Nexø

Cu ani în urmă, piesa lui Martin Andersen-Nexø, *Cei din Dangaard* a constituit unul dintre succesele solide ale „Naționalului” buureștean prilejuind actriței Aura Buzescu o creație memorabilă, înscrisă la loc de frunte în palmaresul său. Piesă de factură acuzat gorkiană, dramă de analiză socială și psihologică, *Ferma Dangaard* — cum apare intitulată acum pe afișul teatrului bîrlădean — își propune fixarea unui moment de criză în viața unei familii de moșieri, reflectare la scara individualului a unui impas grav, de ordin general, al economiei burgheze. Este momentul destrămării marilor proprietăți rurale, dezorganizarea, haosul, apărînd ca urmări firești ale unei conduceri lipsite de energie și pricepere. Generația de stăpîni care a adunat averile printr-un sistem „bine organizat” de abuzuri, de jafuri, a dispărut acum, înlocuită fiind de odrasle degenerate, preocupate exclusiv de chefuri și joc de cărți. Este o lume care își trăiește agonia, care își poartă în sine sfîrșitul, strivită de forța crescîndă a clasei celor oprimați secole de-a rîndul. Andersen-Nexø întuiește exact evoluția istorică, destrămarea unei societăți și impunerea alteia, dar rezolvarea pe care o propune el este naivă, nerealistă ca soluție generală: în finalul piesei conducerea fermei se atribuie unuia dintre muncitori ca o recunoaștere a calităților sale, puterea este oferită deci și nu cucerită.

Spectacolul cu *Ferma Dangaard*, a cincea premieră a stagionii bîrlădene, se cere încă de la început salutat ca încercare de diversificare a repertoriului, de abordare a unei dramaturgii destul de rar frecventate de teatrele noastre. Montarea semnată de Mușata Mucenic este o punere în pagină clară, echilibrată, cu preocuparea evidentă pentru crearea acelei atmosfere speciale de tăceri încărcate de electricitate, de calm, mustind de pasiuni violente. Intuind exact o caracteristică a textului, o notă definitorie a dramaturgiei nordice, regizoarea s-a oprit totuși la jumătatea drumului în transcrierea scenică. Insuficienta tensionare a materialului dramatic, absența unor accente, a unor virfuri de intensitate a conflictului, dau naștere unor momente trenante, atribuie întregului spectacol o tentă de monotonie. Montarea bîrlădeană